

Een vaarwel, een welkom en een goededag

R. F. de Fremery

Als iemand van de ene maand op de andere in een andere baan stapt, dan is dat niets bijzonders. Maar bij de op 29 augustus vertrekkende directeur van de Bosbouwpraktijkschool, de heer D. van Hattem is dat wel het geval. Hij heeft een fenomeen in de bosbouw tot stand gebracht, nl. het tot realiteit brengen van het begrip bosarbeider. Velen die vaak op een eenzame werkplaats in de bossen staan, zullen zich de onder zijn leiding staande opleiding herinneren als een beslissend moment in hun arbeidsbestaan. Het mag dan zijn, dat andere pioniers het begrip "arbeids-rationalisatie in de bosbouw" naar ons land gebracht hebben, dat weer anderen aan een cao voor de bosbouw getimmerd hebben, het is de heer Van Hattem geweest die door zijn vaktechnische opleiding aan al deze ideeën gestalte heeft gegeven. In de huidige structuurcrisis is dit ook een les: het komt altijd nog aan op de man.

Toen het bestuur hem indertijd benoemde doorbrak het een stelsel van "officieren, onderofficieren en manschappen", d.w.z. een stelregel dat alleen een afgestudeerde houtvester een aanzienlijke plaats in de bosbouw kan bekleden. Bij zijn afscheid is het te merken – een opgefleurde zaal, toespraken van prominenten – dat hij de hem gestelde opdracht waar heeft kunnen maken. De dankbetuigingen van de vertegenwoordigers van personeel en cursisten deden overigens niet onder voor die der "bazen".

Dit is niet te verwonderen, want weinigen die de cursussen niet hebben meegemaakt, zullen beseffen hoe boeiend de leerstof gebracht werd. In zijn schoolbanken geen gepreek, geen verveling en geen abstractie. Kennelijk heeft de heer Van Hattem zich de methodes van de modernste industriële opleiding eigen gemaakt. Dergelijke maatschappelijke toepassingen in de bosbouw zijn onafwendbaar om tot de nodige dynamiek in de praktische bosbouw te komen. De consequentie van de arbeidsrationalisatie is o.m. dat de bosbouw, evenmin als de landbouw, een eilandje is, waarop beweerd kan worden "bij ons is het anders".

Het zal evenmin een ieder duidelijk zijn geweest – althans er werd hierover niet gerept – dat in het werk van de Bosbouwpraktijkschool naast de arbeidstechniek ook een belangrijk stuk bosbouwkundige voorlichting schuil gaat. Dit is vooral het geval bij de cur-

sussen voor leidinggevend personeel, c.q. beseigenaren. Deze uitgebreidere vorm van voorlichting is geen overbodige luxe bij de vaak ingrijpende veranderingen in de bosbouwmethodiek. Hierbij kwam het element van discussie in het leerprogramma bijzonder sterk op de voorgrond. Evenals bij de arbeidstechniek werd de cursisten goed bijgebracht, dat men zich steeds afvroeg waarom bepaalde werkzaamheden verricht worden, geen klaargestoofd potje dus.

Een doorn in het oog van de scheidende directeur is het altijd geweest, dat er zo weinig particuliere beseigenaren hun mensen naar de cursussen stuurden of er zelf verschenen. Al mag het waar zijn dat kort geleden een socioloog hen intuïtief als "eigenaardige mensen" karakteriseerde, wij zijn van mening dat het meer een kwestie van externe communicatie is geweest. Allereerst zegt een titel van een cursus vaak niet genoeg. Van vele cursussen werd verwacht, dat de cursisten zich in het onbekende storten. Dat mag wel de spanning verhogen, maar een concretere opgave van het lessenprogramma maakt de keuze tot deelname gemakkelijker. Medewerkers in de grotere organisaties krijgen deze informatie doorgeschoven via stafbesprekingen, circulaire e.d. Desnoods worden zij gestuurd naar een cursus.

Maar elke particuliere beseigenaar moet voor zichzelf tot een besluit komen. Hun benadering vraagt een andere aanpak. Hier ligt een bijzondere verantwoordelijkheid niet alleen bij de voorlichtingsambtenaren en de redacties van de vakpers, maar vooral bij de zegsmannen van de belangenorganisaties, de vertrouwensmensen van de beseigenaren. Voor de laatsten moet het toch aangenaam zijn hun klaagzangen te kunnen afwisselen met juichtonen. Want de resultaten van de Bosbouwpraktijkschool vormen een van de verworvenheden van de bosbouw waar wij met recht trots op kunnen zijn. Zoals gezegd dan in een concrete vorm – heeft men zelf al enkele lessen bijgewoond? – en voor herhaling moet men zich niet schamen. Dan pas kunnen de particuliere beseigenaren verwijten gemaakt worden . . . Dan pas weten we waarom iemand eigenaardig is.

Voor de kleinere landgoederen is het trouwens dikwijls bezwaarlijk iemand voor een langere tijd dan twee of drie dagen te missen. Organisatorisch moet het mogelijk zijn de programma's in delen van twee of

drie dagen te knippen met een voortzetting in een opvolgende week.

Met promotie van een bestuurslid van de Bosbouwpraktijkschool tot haar directeur is de opvolger gevonden in dr. ir. J. F. van Oosten Slingeland. Dit geeft de garantie dat hij de vonk van de arbeidspedagogie in zich draagt. Komende uit de beheerssfeer wensen

wij hem voldoening toe bij de uitoefening van deze boeiende taak.

Op deze feestelijke bijeenkomst konden we opnieuw kennis maken met een van de pioniers in de arbeids-rationalisatie ir. P. H. M. Tromp, thans in zijn nieuwe rol van consulent van het Landelijk orgaan voor leerlingwezen in de bosbouw.

Recreatiestudiedag 1969

De Koninklijke Nederlandsche Toeristenbond ANWB organiseert in samenwerking met de Stichting Recreatie een recreatiestudiedag gewijd aan het onderwerp *Het kleine buitenverblijf* op dinsdag 25 november 1969 in het RAI-Congrescentrum te Amsterdam.

De volgende inleiders zullen aandacht besteden aan de landschappelijke inpassing van het kleine buitenverblijf, ook genoemd de "tweede woning":

- Ir. E. Denig, hoofd van de afdeling Interne en externe betrekkingen van de Cultuurtechnische Dienst
- Ir. P. Loos, plaatsvervangend hoofd van de afdeling Recreatie van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders
- Prof. dr. ir. F. M. Maas, hoogleraar Landschapskunde bij de afdeling Bouwkunde van de Technische Hogeschool te Delft.

Voorlopig programma

10.00 uur: Welkomstwoord door ir. F. H. van der Linde van Sprankhuizen, voorzitter van de ANWB. Officiële opening door mr. H. J. van de Poel, staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Inleiding van ir. E. Denig. Inleiding van ir. P. Loos.

12.15 uur: Koffietafel.

13.30 uur: Inleiding van prof. dr. ir. F. M. Maas. Gelegenheid tot het stellen van vragen en het maken van opmerkingen. De heer H. Molendijk, voorzitter van de Stichting Recreatie, zal in zijn slotwoord enige conclusies formuleren.

Aanmelding

De kosten voor de deelname aan de studiedag bedragen f 11,25 per persoon, waarin zijn begrepen het verslag van de studiedag en enige consumpties.

Voor de deelnemers bestaat gelegenheid aan te zitten aan een gezamenlijke koffietafel, waarvoor de kosten f 8,75 (inclusief) bedragen.

Opgave voor deelname aan de studiedag resp. aan de koffietafel kan geschieden door storting van de betreffende bedragen op postrekening 4880 ten name van de ANWB, Den Haag, onder vermelding van "Recreatiestudiedag".